

vé, naj vé; skerb je papeža za me, kakor mene za papeža. Papež zame ne porajta, jez pa še manj za papeža. Duhoven: Vi ne poznate papeža; vedite, da on vsacega čišla kolikor zasluži in nikogar ne sovraži. Jetničar: Kdo ste vi, da mi tako zabavljate? Duhoven: To vam nič mar; naj bom kdor hočem.

Duhovni gospod gré zdaj naravnost k oskerbniku velike jetnišnice v Rimu, povedati mu, da je z jetnikom Gaetanom se pogovarjal celo uro, se vsede in mu tako govori: Jetniški oskerbnik! poslušajte kaj vam bom povedal. Še danes morete ukazati, da se jetniku Gaetanu železje z nog odbije. Juter dopoldne morate nakupiti za jetnika lepih gosposkih oblačil, kakoršnih že narejenih lahko dobite; zavoljo plačila bodite brez skerbí; vse vam bo povernjeno. Skerbite, da bo jetnik lepo umit, od glave do nog vès v novi obleki; in recite mu, naj veselo pričakuje opoldanjega zvonjenja. Ko bo poldne zvonilo, pojte k njemu v ječo, recite mu, naj na glas moli poldanšnjo molitev. Ko bo odmolil, mu oznanite, da je konec njegove ječe; prost je zdaj, pomilosten in vesel sme zdaj iti v naročje svoje matere. Vi pa sami ga morate spremiti v hišo in ga zročiti materi. Danes pa tega ne smete nikomur oznaniti. — Oskerbnik posluša, debelo gleda in si misli, kdo bi utegnil biti ta gospod, ki tako ukazljivo govori? Potem reče: Gospod oče! povejte mi, ali me imate za norca ali me skušate? Kar vi od mene terjate, tega ne morem in ne smem storiti. Kaj ne veste, da milosti tolike skazati ne sme in ne more nihče drug, kakor le sv. oče papež sam. Vem dobro — odgovori duhovni gospod — toda morate vediti, da sem prišel to oznanit v papeževem imenu. — Oskerbnik pravi: Prav je, pa jez tega ne verjamem. Ako bi vi bili od sv. očeta poslani, bi bili pisano povelje meni prinesli; zakaj pričevanje moram imeti, da je res to papeževa volja, česar vi terjate od mene. Duhovni gospod pravi: Res je tako, prav imate. Dajte mi malo papirja, tinto in pero, kmalo bote imeli v rokah pričevanje. Duhovni gospod piše tako-le: „Oskerbnik velike jetnišnice v Rimu! S tem listom ti zapovem, da jetnika Gaetana jutri opoldne izpustiš in ga k njegovi materi spremiš. Piji IX.“

Oskerbnik ta list zagledati se prestraši, kakor da bi bilo trešlo va-nj; poklekne pred sv. očeta papeža in prosi ponižno, da bi mu ne zamerili, če je kaj napčnega in zabavljivega govoril. Sv. oče papež mu rečejo: Odpustim ti vse, dasiravno si me z neprijaznimi besedami sprejel; ti ostaneš v svoji službi, al glej, da vprihodnje ne boš z nobenim tako neprijazno ravnal. Jetničarju pa oznani, da od danes zgubi svojo službo, zato, ker tako strašno preklinja in z ljudmi tako nespodobno ravna.

Ko bi tudi drugi vladarji prišli včasih v jetnišnice ali pa le v pisarnice tako, da bi jih nihče ne poznal; gotovo bi zapazili marsiktero napako in marsikterega uradnika bi spodili iz službe.

Višnjagorski.

Kranjske narodne pripovedke. *)

Nabral J. F. Št.

1.

Strah v Kočevskem gradu.

Od Kočevskega grada tamošnji prebivavci veliko strašnega povedati vejo. Ta grad stoji na visoki in stermiti gori. Če popotnik memo potuje, ga koj ugleda in si misli, to je bilo strašno nekdanj v tem gradu. Pa zob časa ga že dolgo gloda, in nevarno je po njem hoditi. Že je razpadel. Pri tleh je stanoval nekdanj še reven lovec s svojo družino, od ktere se to-le pripoveduje:

*) Nadjam se, da nobeden naših bravcov se ne bo pri teh pripovedkah kaj družega mislil kakor to, kako lahko verni so bili naši ljudje nekdanj. Kažejo nam te „storije“ stan omike v nekdanjih časih.

Mož, od ktere ga govorimo, je prvi zmed lovcev tu stanoval. Imel je dva otroka. Vse je vidil, kar strašnega se o tem gradu pripoveduje, in že sam je večkrat v zgornjih sobah neke lučice vidil, ktere so tudi memo gredoči popotniki vidili, pa ugibali, kaj da so. Pa vse to moža nič ne straši, in se knezu turjaškemu za stanovanje prav lepo zahvali.

Preseli se vkljub boječi in plahi ženi, ktera se je strahov bala, v grad, in res dolgo dolgo ni bilo od strahov ne duha ne sluha, kakor bi se bili lovca zbal bili. Pa komaj dober mesec preteče, vidi naš Tone, tako je bilo lovca ime, da se je kaj zmotil, misleč, da ni strahov.

Leži nekega poletnega vročega dne pod hrastom, ki je pred gradom stal, in v hladni senci počiva. Že je malo zadremal, kar vidi, da nekdo pelje otroka, ktere ga je v hiši pustil, vodnika pa ni vidil. To se mu čudno zdí in stermiti. Pa sterjenje se hitro v strah spremeni, ker 5 let star deček roko derži kakor bi ga kdo peljal, naglo memo očeta teče in proti prepadu maha, kamor padši bi se bil za smert potolkel.

Prestrašeni oče se ne pomišlja dolgo, ampak naglo vstane, in teče dečka rešit. Zgrabi ga za desno ramo in ga komaj vodniku iz rok sterga, ki ga je za levo ramo deržal. Opazil je, da je neka roka otroka deržala, merzla kot led, ki se pa nič bal ni, in ga nikakor spustiti ni hotla. Vendar pa oče otroka vodniku iz rok sterga.

Ko ga nazaj pripelje, ga praša, kdo je po-nj prišel in ga proti prepadu peljal.

Deček. Star mož.

Oče. Kakošen je pa bil?

D. Imel je dolgo brado, velike rudeče oči in usnjato pokrivalo na glavi.

O. Kako je bil pa oblečen? Ali ne veš?

D. Vem, vem!

O. No, kako? Kakošno suknjo je imel?

D. Nobene. Samo črn pruštof in dolge črne hlače.

O. Ali se ga nisi nič bal?

D. Nak, kar nič ne. Saj mi je bil tako prijazen in mi je veliko lepega obetal, če bi šel z njim.

To pripovedovanje otrokovo se očetu nekako čudno zdí. Vès stoji zamišljen. Lovec ne vé, kaj bi to bilo, in se je zlo za dečka bal. Bal se je namreč, da bi spet ne prišel; ženi pa nič ne pové, kaj ga teži. Svojo tugo in vse, kar se je pripetilo, skerbno ženi prikriva. Tudi dečku zapové molčati in materi nič od tega ne povedati; zato mu dá nekaj igrač, da bi bolj bogal.

Čeravno je pa vse prikrival, vendar žena kmali zapazi, da ga nekaj teži. Praša ga večkrat, kaj mu je, pa ji nikoli nič ne reče. Mislil si je, da bi se že tako strašna žena še preveč bala in bi ji obstati ne bilo, toraj reče na vedno prašanje, da ga je knez malo okregal, in zato je tako čmeren.

Žena res verjame, ne praša več, in prinese, ker je bilo ravno zvečer, večerjo na mizo. Lovec se za mizo vsede, pa malo jé. Prigodba opoldne pod hrastom ga je tako prestrašila in premamila, da nič ne more. Zmiraj se mu je dozdevalo, da ga nekdo po imenu kliče. To se mu čudno zdí, in ne vé, kaj bi počel. Vendar ustane, in gré gledat, kdo ga kliče. Odpre serčen vrata in zagleda v svoje preveliko začudenje ravno tistega starega moža, od ktere ga mu je deček pravil, in ktere ga po obleki kot tistega spozná. Starec migne lovca, kakor bi mu hotel reči, naj gré z njim.

Lovec iz začetka ne vé, kaj bi storil, ali bi šel ali ne. Ker pa mož ne neha s perstom migati, in ga strah tudi preveč ni bilo, se ne premišlja delj časa in gré za starcom.

Ta ga pelje po ravno tisti poti kakor dečka opoldne, in lovec vidi, ko do prepada prideta, da se je skala sama odperla, in neka čudna svetloba je iz globočine prisvetila.

Če ga je bilo tudi groza, vendar hoče za starcom hoditi, kamor ga bo peljal.

Stopa po kamnitih stopnicah v neznano in brezдно globočino. Kmalo stopi na neizrečeno veliko kačo, koja žvižgaje na-nj skoči, in plameč ogenj iz žrela bljuje. Vodnik pa jo z v roki deržečo palico bersne, da se v kot skrije, in popotnika gresta dalje naprej.

Če dalje hodita, bolj je svetlo v podzemeljski jami. Vse se je razločilo, vsaka stvarica. Poznalo se je, da te podzemeljske stanovanja niso same od sebe, ampak da jih je človeška umetnost zidala. Lovec ne vé, čemu je to zidanje, ktero večno terpi. Vodnik mu tudi ne dá časa to premisljevati, ampak mu migne in koračita naprej. Kmalo prideta v okroglo sobo, kjer je tudi pri okrogli mizi sedem starčkov sedelo. Vsi so molčali in bili so tako zamišljeni, da našega ovca ne zagledajo.

Ta se pa tudi pri njih pogledu trese kot šiba na vodi. Nehoté obstane pri votlini, kjer je prišel, in žal mu je, da ga je radovednost tako daleč gnala. Pa prepozno je, kaj hoče! Čakal bom, kaj bo iz tega, — si misli.

Ko mu vodnik čez nekoliko časa migne, da naj spet ž njim gré, berž boga. Zdaj koračita skoz ozko in nizko zidanje, kjer je bilo komaj toliko svetlo, da sta brez nevarnosti z glavo kam zadeti, hodila; nazadnje prikoračita do železnih vrat.

Ko vodnik s palico na vrata poterka, jih s pregrinjalom pregernjena ženska odpre; popotnika prideta v štirivoglat hram, kjer na sredi naš zmešani Tone černo trugo zagleda, na straneh vidi majhne, višnjeve lučice, zgoraj in spodaj pa velike in debele sveče goreti.

Kmalo potem, ko začudeni lovec in vodnik tu sém prikoračita, pogasi ženska vse lučice, in zdaj odpre druge, v večji hram deržeče vrata, kjer je na sredi svetilnica od stropa visela, in po malem hram razsvitljevala. Na obeh stenah tega hrama pokaže vodnik lovcu 28 černih trug, v katerih so trupla obojega spola ležale.

Ženska prižge na grobu svetilnici luč, pelje potem boječega lovca od truge do truge, in mu dopové, naj obraze v trugah ležečih dobro ogleda. Lovec boga, in nekaj obrazov mrtvih se mu znanih zdí, če se prav ni mogel spomniti, kdaj in kje bi jih bil vidil.

Ko je vse obraze trepetaje ogledal, gré s sivcom in žensko radoveden dalje proti zavarovanim vratam. Ko do njih pridejo, zgine ženska, kakor senca. Starec pa poterka tiho s palico na zaperte vrata, ktere koj z beršlinom ovenčan deček odpre. Deržal je v roki luč, in migne lovcu, naj ž njim gré brez vsega strahú. Pelje ga skoz ozko in tamno pot, in ga pripelje v grobo in razsvitljeno dvorano, kjer je bilo zbranih 38 oseb, in med njimi 4 mlade ženske. Bledi kot smert so vsi, in nihče si ne upa v mrtvaški tihoti ziniti.

Strašno čudno je lovcu pri sercu; merzel pot ga polije, po vsem životu se trese, in vendar boga vodnika, ter korači dalje. Vodnik odpre rudeče vrata, in pelje tavajočega lovca skoz versto lepo oblečenih oseb obojega spola, čigar vsaka je v roki luč deržala; tudi ene teh so lovcu znane. Samo to bi še rad vedil, kdo so ti ljudje. Zato sklence vodnika prašati, temveč, ko ta prvo in zadnjo osebo na čelo poljubi.

„Prosim te, častitljivi starček — reče lovec vodniku — zarotim te pri živem Bogu, ktereга tudi ti v tej globočini podzemeljski moliš, povej mi, kdo so ti, ktere sem vidil, in če jim more kdo živečih še pomagati, ker se vidi, da še pomoči potrebujejo?“

„Ti si vse prebivavce tega gradú vidil — mu starec s komaj umevnim glasom reče — al povedati, kaj je ž njimi, tega jez ne morem, pa boš že še kdaj zvedil. Zdaj pa pojdi, in spomni se mojih besed.“

Pri teh besedah odpre starec vratica, porine lovca ven, in jih za njim zapre.

Lovec v gosti tami ne vé kam bi šel. Kamor pošlata,

vse je mokro; mokre stene in plesnoba mu spričujejo, da je v globokem, podzemeljskem hramu. Gotovo me bo tu konec, — si misli. Po dolgem tavanji prileze do kamnitih stopnic. Začne spet dihati. Pleza in leze po nevarnih in na pol podertih in polzkih stopnicah, in prileze čez dolgo časa v prostorniši kraj, kjer ni bilo nič več tako tamno, in je tudi skoz neko votlino v svoje preveliko veselje zvezdasto nebo zagledal.

Zmiraj je bolj vesel. Vès vesel šlata okoli, in kar se z nosom na debelo verv zadene. Dozdeva se mu, da bi najberžeje v vodnjaku grajskem ležal, ki je za gradom stal, in iz ktereга so vodo s kolesom vintali in vlekli.

„A, zdaj bom pa že na beli dan prikoračil“ — se oddahne. Vedil je, da hodi žena vedno le sem po vodo, in željno čaka. Pa živa duša ne pride. Tri dni čaka, pa le nobenega ni. Naš lovec bi bil gotovo lakote poginil, ko bi ne bil po dolgem iskanji nekaj dobil, kar je bilo za jesti. Tako potolaži glad.

Pri tej slabi jedi preživi 4 dni v vodnjaku, in že ga je jelo skrbeti, ker nobenega ni bilo. Za večera četrtega dné sliši se dva pogovarjati, ki proti vodnjaku gresta. Spozná ju po glasu; žena in brat sta. Tako mu serce veselja poskakuje in začne žvižgati. Ni se zmotil; res sta bila žena in brat, ki sta proti vodnjaku prikoračala. Brat je ženo tolažil, naj ne žaluje preveč po možu, in naj se v božjo voljo udá. Prav na serce ji je govoril in se zalíženki prikupil, da ga je raji imela kot moža. Lovec, v vodnjaku pogovor in smeh slišati, jame vès jezen in togoten kleti in se pridušati na tihem, misleč: Čakaj baba, naj le ven pridem!

Ko bi bila žena vedila, da mož v vodnjaku čepé drobno kolne in se priduša, gotovo bi ne bila na vodnjak prišla. Neizrečeno težko je vodo vintala kakor nikdar pred.

Stradani Tone srečno na beli dan prisope, in žena, viditi ga, se tako prestraši, da na vès glas zakriči in vreteno spustí. Nič manj se ni brat prestrašil.

Ubogi Tone bi bil spet v vodnjak padel, ko bi se ne bil berž za os kolesa poprijel, se tako gor pognal in se rešil.

Ko se žena spet zavé, se rotí, da je vedno žalovala in jokala. Mož ji reče: „Saj ti verjamem“. Zdaj ji pové vso zgodbo. Mislili in mislili so, kaj bi to pomenilo, pa nič ne morejo uganiti, in tudi obljuba starcova se ni spolnila. To pa zvé lovec pozneje, da goljufal ga ni, ko mu je rekel, da je vse posestnike tega gradú mu pokazal do sedanjega.

Čez nekaj časa potem gré v grad knezov, in mu pové natanko, kar je vidil in slišal. Ta ga potem v podobarnico pelje, kjer so vsi predniki knezovi v naravni velikosti namalani viseli, in lovec koj trupla in osebe spozná, ktere je v podzemeljski jami vidil. Kneza skerbí to zagotovilo. Bal se je, misleč, da je to spomin in njegovo smert pomeni. Ko več let preteče in se mu ni nič zgodilo, pozabi vso skerb in živí še mnogo let vesel in zadovoljin na miru. Tudi lovec ni nobene prikazni več v svojem stanovanji vidil. Nič ga ni prišlo več strašit.

Tak je bil strah.

Dopisi.

Iz Zagreba 23. maja. K. Ž. — V saboto je bila obletnica, kar je umerl ban Jelačić. Po celem mestu vidile so se črne bandera z okinj viseti. Pondeljek bile so zadušnice za njega, najprej v stolni cerkvi in potem pri Gerkih pravoslavni. Banica vdova, ki je ravno pred nekoliko dnevi nazaj prišla iz božjega pota v svete dežele, je prisustvovala zadušnicam v obeh cerkvah. Po sveršenih zadušnicah bila je od zbranega naroda, ki je ta dan ko praznik obhajal, gromovitim „živila!“ sprijeta. To jo je tako ganilo, da so ji solze obraz polile. Skoz tri dni bile so zaperte vse štacune in pa kazališče. Včeraj bile so zadušnice v